

Kariyer Seçimleri ve “Elinin Hamuru” Meselesi

Çadırdı oyun oynayan iki çocuktan biri der ki: “akşama ne pişirdin?”; diğeri de cevap verir: “bugün bir şey yapamadım, dışarıdan söyledim” ve çocukların annesi elinde dışarıdan söylenen siparişlerle (çukulatalarla) çıkagelir... bu diyalogda yer alan cümlelerin hangisinin erkek çocuğa hangisinin kız çocuğa ait olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerek. Her ne kadar masum bir çukulata reklamı gibi gözükse de aslında geleceğin cinsiyet rollerinin de çok hızlı değişmeyeceğini gösteren bir anlayışın izlerini görmek mümkün bu oyunda.

Günümüz yaşantısına baktığımızda, kadın ve erkeğin eskiye oranla daha eşit algılandığı ve kadınların daha fazla iş hayatında yer aldığını görüyoruz. (halen eşit oranlara ulaşılmış olmadığını da altını çizmek gerekiyor.) Bununla birlikte dışarıda da çalışan kadınların evdeki rolleri bazı küçük değişikliklerle (artık kadınlar dışarıdan da yemek siparişi verebiliyorlar) eskisi gibi devam ediyor. Kadınlar artık eskisi gibi ince ince dolma sarmıyorlar, mantılar açmıyorlar, cam çerçeve silip, halı dövmüyorlar ama sonuçta mutfak ve temizlikle ilgili sorumlulukları ve de sonrasında annelik sorumlulukları devam ediyor. İş yaşantısının paylaşımı artmakla birlikte ev yaşantısı henüz pek de paylaşılmıyor... “Toplumsal Cinsiyet” kavramı altında görebileceğimiz etkenler bu rol dağılımını doğuruyor. Ve çoğu zaman bu rol dağılımı kadınlar açısından da fazla sorgulanmadan kabul edilmiş oluyor. Sonuç itibarıyla bu toplumda büyüyen gençler annelerini mutfakta, babalarını da elinde gazeteyle televizyon karşısında görüyorlar çok büyük olasılıkla...

Meslek seçimi söz konusu olduğunda ise gelen yönlendirmelerde bu kadınlık ve erkeklik rollerinin etkisi büyük oluyor. O yüzden halen daha İnşaat Fakültesi mezunları arasında çok fazla kız öğrenciye rastlayamıyoruz. Yönetici sekreterlerinin neredeyse tamamı ise kadınlardan oluşuyor. Öğretmenler büyük ölçüde kadın olurken okul müdürlüğü erkekler tarafından icra ediliyor. Ülkedeki dağılımı anlayabilmek için gelmiş geçmiş tüm meclislere de bakmak yeterli olacaktır. Eve temizliğe gidenler, çocuk-hasta bakanlar, hemşireler, santral görevlileri kadın; postacılar, taksiciler, dolmuş şoförleri, tamirciler, simitçiler erkek. Bu dağılıma baktığımızda evdeki işbölümünün meslek seçimlerine yansıdığını söyleyebiliriz.

OKS ve ÖSS’ye hazırlanan gençlerle yaptığım koçluk görüşmelerinde fark ettiğim eğilimler de, toplumda geçerliliğini halen koruyan cinsiyet temelli bazı güçlü inançların altını çiziyor: (bu yazının konusu itibarıyla sadece cinsiyet temelli inançlar üzerinde duruyoruz)

- Erkek çocuklar seçecekleri meslekle ilgili olarak öncelikle PARA konusunu düşünmelidir. Sanata ya da herhangi başka bir uğraşa ilgileri varsa bu ilginin hemen üstü kapatılmalıdır. Öncelikle elinde onu ayakta tutacak doğru düzgün bir meslek olmalıdır...
- Kız çocukları iyi bir eğitim almalı ve meslek sahibi olmalıdır. Bu meslek gelecekteki annelik ve eşlik rolleriyle çatışmayacak bir meslek olursa daha hayırlıdır.
- Doktorluk, mühendislik (hemen her sektör), pazarlama (çok fazla dışarıda olmayı gerektirdiği için) gibi bazı meslekler aslında kız çocukları için pek uygun değildir. Onların sürekli seyahatte olmaları, gece mesailerine kalmaları ailenin sürekliliği ve düzeni açısından çok uygun olmayacaktır.

Bu inançlar öyle güçlü veriliyor ki veli çocuğunun kendisine karşı olduğunu ve hiçbir şekilde onu etkileyemediğini zannetse dahi çocuk aslında içten içe ailesiyle aynı inançlara saplanıp kalıyor. Ve bu inançlar nedeniyle en güçlü hayaller çöp sepetine atılıp heba ediliyor...

Oysaki farklı farklı örneklerle biliyoruz ki insanlar yeteneklerinin, ilgilerinin, motivasyonlarının olduğu alanlarda çalıştıklarında çok daha başarılı oluyorlar. İşte Türkiye’den iki örnek:

- Üstün Dökmen üniversite yıllarından üçüncü sınıfta kariyer değişikliği yapıp psikolojiye geçmeseydi ve fizik okumaya devam etseydi belki de bugün tanınan ve başarılı bir psikolog-eğitmen olmayacaktı...
- Fazıl Say’ın yeteneğini çok küçük yaşlarda annesi fark etmeseydi(Fazıl Say’ın annesi olmak kitabından) ve bu yeteneğin üzerinde türlü çalışmalar yapılmısaydı belki de bugün Fazıl Say diye birinden hiç haberdar olmayacaktık...

Bu örnekleri arttırmak mümkün tabii ki. Gerek Türkiye gerekse dünyadan başarı hikayelerine baktığımızda çıkan sonuç şu: **tüm engellemelere ve önyargılara rağmen yüreğinin sesini dinleyenler ve onun yolunda gidenler başarılı ve de en önemlisi mutlu oluyorlar.** Çünkü yine ve yine tekrar etmek istiyorum ki seçtiğimiz meslek bizim yaşam tarzımızı belirliyor. Nasıl bir yaşam tarzı istediğimizi ise; tutkularımız, ilgi alanlarımız, becerilerimiz, ve algılarımızın hangi konulara dönük olduğu belirliyor.

Henüz üniversite öğrencisi iken okul derslerine yardım ettiğim bir ortaokul öğrencisiyle aramda geçen konuşmayı hala hatırlıyorum. Makinalara büyük ilgisi olduğunu ve büyüdüğünde aslında makina mühendisi olmak istediğini söylerken annesinin bu isteğine kız çocuğu olduğu için sıcak bakmadığını anlatmıştı. Ve bu etkiyle o da kendi kendini ikna etmeye çalışıyordu. Daha sonraları karşılaştığım bir başka genç ise müziğe çok ilgili ve yetenekli olmasına rağmen erkek çocuk olduğu için öncelikli görevinin para kazandırıcı bir meslek seçmesi gerektiğine ikna edilmişti. Ve müzikle ilgili hedeflerini emeklilik sonrasına ertelemişti.

Bu ve benzeri konuşmalara o kadar çok şahit oldum ki artık yetişkin olup işini gücünü eline almış, para da kazanan ama yüzünden mutsuzluk akan ve sürekli pazartesi sendromları yaşayan kişilerle karşılaştığımda hiç şaşırıyorum...

Sevdiğin bir işi meslek edinirsen, hayatında bir gün dahi çalışmış olmazsın.” Konfiçyus